

PRADILLA, Miquel Àngel (2004): *El laberint valencià. Apunts per a una sociolingüística del conflicte*. Benicarló: Onada edicions.

El laberint valencià... és un aplec de quatre treballs anteriors de Miquel Àngel Pradilla, professor i director del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili (Tarragona), que, donats a conèixer entre 1998 i 2003, són ara recopilats al present volum sense cap minva de la seua actualitat. Aquests continguts, dignament precedits d'un pròleg de Vicent Pitarch, són els següents:

- 1) «El secessionisme lingüístic valencià» (1998-1999), p. 25-68.
- 2) «La política lingüística contemporània al País Valencià» (2002), p. 69-97.
- 3) «El policentrisme normatiu: una nova conjuntura estandarditzadora per a la llengua catalana?» (2003), p. 99-126.
- 4) «L'establiment de la comunitat (socio)lingüística catalana. Un repte en el marc de la globalització» (2001), p. 127-140.

El fil conductor d'aquests treballs és l'anàlisi del procés de normalització de la llengua catalana al País Valencià des de les diferents línies d'actuació de la planificació lingüística: les estructures del codi lingüístic, el seu ensenyament i l'assignació de noves funcions o recuperació de les anteriors per al codi en qüestió.¹ Encara que algun dels articles aplegats ací fa l'aparença d'emmarcar-se en una d'aquestes tres línies clàssiques, com ara el tercer, que es dedica a classifi-

1. Vegeu el llibre de Robert L. COOPER (1989): *Language planning and social change*. Cambridge: Cambridge University Press.

car els diferents models de codificació de la llengua que s'han proposat, la realitat és que a tot el llibre s'imposa una visió global de la planificació lingüística. Això és d'agrair perquè, sovint, l'extrema especialització que es practica en moltes disciplines socials arriba a convertir-se en un obstacle que no deixa veure les causes veritables d'un problema o que n'impedix una anàlisi completa. En aquest sentit, intentarem, mitjançant la present ressenya, que la perspectiva ja de per si polièdrica que adopta l'autor del llibre, valencià de naixença però no de residència, siga arrodonida amb algunes postilles des del País Valencià estant.

Si haguérem de valorar aquests treballs pel nombre de pàgines, «El secessionisme lingüístic valencià» hauria de rebre la més alta valoració perquè ocupa gairebé la meitat de l'espai dedicat al cos del text. La raó d'aquesta extensió és que Pradilla s'esplaija en l'anàlisi del secessionisme valencià amb tota mena de detalls, especialment els de caràcter històric, des de la formació del *Regne*, a l'edat mitjana, fins els primers temps de la *Comunitat*, durant la transició i l'inici de la democràcia. Aquest capítol haurà de ser a partir d'ara referència obligada sobre el tema, no sols pel seu detallisme sinó per la lucidesa de les seues interpretacions. Així, l'autor davant el plantejament de l'origen del secessionisme valencià com a continuïtat ideològica del franquisme o reacció antifusteriana (=anticatalanista), opta, més aviat, per considerar-lo un moviment antidemocràtic i antiesquerrà que ha procurat aturar el procés de difusió de la varietat estàndard de la llengua catalana (p. 47-49). Ara bé, des de la perspectiva estrictament valenciana d'aquest ressenyador, caldria afegir dues postilles per a «no valencians» a l'exposició de Pradilla. Una és sobre la presència inominada al text de la interrupció de la transmissió lingüística intergeneracional, i l'altra, sobre l'actitud del PSPV-PSOE² al voltant de la normalització lingüística. La primera és el fenomen que s'amaga darrere d'expressions com «el projecte castellanitzant de les classes mitjanes» o «l'abandonisme lingüístic de la classe mitjana» (p. 41), on no es diu mai explícitament que la veritable causa pregonada del secessionisme es troba en el fet que els estrats alts valencians van deixar de transmetre el català als seus descendents des del segle XVI. (No és coincidència que el que podem considerar primer secessionista valencià, Lorenzo Matheu y Sanz, per la seua obra *Tractatus de Regimini Regni Valentiae*, de 1667, justificara haver traduït l'*Espill* de Jaume Roig al castellà perquè els seus fills el pogueren entendre).³ En aquest context, el recurs fàcil a les «classes mitjanes» entorboli més que aclarix l'autèntic problema (vegeu també p. 40, 42). Tampoc no conté una referència clara l'expressió «Els qui havien desertat del grup d'origen a la recerca de promoció social a través del castellà es van estremir» (p. 50). Fa l'efecte que els «desertors» ho havien fet a títol individual i no com a resultat d'un procés col·lectiu en què s'havien vist immersos. D'altra banda, no hi sol haver mai «desertors» en el fenomen de la interrupció lingüística perquè les generacions majors deixen de transmetre als fills una llengua que ells segueixen parlant amb la resta de la comunitat, i les generacions menors simplement no usen una llengua que no han rebut. La pregunta correcta en aquest cas seria: «Qui fa desertar a qui?» i no «Qui és desertor?». Aleshores trobaríem la justificació dels secessionistes que no empen la llengua que diuen que defensen (p. 44, 53) o entendríem que institucions com el Consell Valencià de Cultura o l'Ajuntament d'Alacant no deixen d'usar el català perquè aquest fet es veja com a problemàtic sinó, senzillament, perquè els seus membres no el saben parlar (p. 54, n. 31).

Quant a l'actitud del PSOE davant de la normalització del català al País Valencià, no sembla encertat qualificar-la de «passivitat irresponsable» (p. 42) o veure-la com a «dubiativa i erràtica» (p. 51) sinó que hauríem de considerar-la en el context de la «llista» de reivindicacions dels sectors socials desfavorits que un partit d'esquerres ha d'atendre (les dones, els jubilats, els minusvàlids, els immigrants, etc). Igual que cap d'aquests sectors no és central en el programa socialista, tampoc no ho és la minoria lingüística que lluita per la normalització del català al País Valencià (si més no,

2. Diguem-ho directament, l'etiqueta PSPV que usa Pradilla avantposada és merament ornamental.

3. Vegeu l'article de Josep ROMEU (1978): «Poesies en català de Llorenç Matheu i Sanç, autor valencià del segle XVII (I)». *Els Marges*. Vol. 14, p. 97-111, (p. 103).

pel que fa a la immensa majoria de la «secció» valenciana del partit). Dins d'aquestes coordenades, és fàcil comprendre que durant el període en què el PSOE ha detingut el poder a la Generalitat Valenciana (1983-1995) no s'haja plantejat mai d'assolir la normalitat de la llengua catalana ni en un sentit mínim⁴ sinó que, simplement, «ha anat fent...» davant la feble pressió dels grups catalanistes i universitaris valencians.

El segon capítol del llibre de Pradilla, «La política lingüística contemporània al País Valencià», és, com diu el seu prologuista, «continuació lògica» del treball anterior.⁵ Així, la història a què havíem assistit al capítol que acabem de deixar, esdevé ara, en bona part, crònica periodística en passar a parlar de la política lingüística que duu a terme el PP d'ençà que governa al País Valencià (1995). Pradilla, manllevant el terme d'altres autors, considera aquesta política com una *contraplanificació*,⁶ una mena de currículum ocult que no figura al programa de la dreta valenciana i que el nostre autor analitza de manera metòdica i minuciosa seguint amb fidelitat les tres línies d'intervenció de la planificació. Així, la *contraplanificació* del codi lingüístic (o del corpus) ha consistit a negar la unitat de la llengua (p. 80-82) i la de l'adquisició ha perseguit una ralentització en la incorporació de nous alumnes i centres escolars a l'ensenyament en català (p. 83-90). Pel que fa a la contraplanificació de l'estatus (o assignació de noves funcions per a la llengua), el partit en el govern de la Generalitat Valenciana no ha hagut de moure un dit sinó simplement continuar sense aplicar la tímida Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV) dels socialistes i deixar «podrir-se» la Radiotelevisió Valenciana (p. 82-83). Poques postilles poden fer-se a aquest capítol. Una podria ser la raó que dona Pradilla per al triomf electoral del PP el 1995:

La dreta valenciana, a poc a poc, va anar guanyant espai electoral aprofitant sense escrúpols l'espai simbòlic identitari que l'esquerra havia desatès (p. 77).

El nostre parer, en canvi, és que la dreta va guanyar perquè al País Valencià sempre es vota en clau estatal. Així mateix va ocórrer quan va «arrasar» el PSOE uns anys abans. La majoria de valencians no es fixa en allò que es faça o deixi de fer amb la simbologia o la llengua, i la minoria que s'hi fixa vota el Bloc Nacionalista Valencià contra corrent de «l'ona estatal».⁷ L'única esperança perquè es recupere el mínim procés de normalització lingüística que es va encetar a principis dels anys 80 rau a esperar que l'ona del vot estatal arribi a l'electorat valencià.⁸

L'altra postilla és al comentari que fa Pradilla sobre l'actualitat encara d'una famosa sentència fusteriana:

el conflicte lingüístic valencià en darrera instància és un conflicte de classes (p. 88).

La frase que reporta l'autor que ressenyem ve motivada pel fet que el català roman, des de fa molts anys, marginat en l'ensenyament concertat i privat.⁹ Però el cas és que hui ja no es pot parlar

4. Segons la tipologia de situacions de normalitat que estableix Albert Branchadell al seu llibre *La normalitat improbable* (Barcelona: Empúries, 1996. p. 31).

5. En conseqüència, reapareixen moltes referències que ja havíem llegit (cfr. p. 54-55 i 77-78) però aquestes faciliten una lectura més seguida, sense haver de retornar constantment pàgines arrere.

6. Vegeu-ho en un altre treball del mateix autor: Miquel Àngel PRADILLA (2003): «El País Valencià: un cas de contraplanificació lingüística». *2n Congrés europeu sobre planificació lingüística*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, p. 112-128.

7. Pensem en el vot des de les eleccions autonòmiques de 1999, en què va desaparèixer Unió Valenciana, que centrava la seua atenció en la simbologia anticatalanista. Quant a l'altre extrem en la qüestió de llengua i símbols, Esquerra Unida del País Valencià rep un vot que és majoritàriament d'orientació estatal (Izquierda Unida).

8. Ens referim a la tendència iniciada amb les eleccions generals de març de 2004 en què va guanyar el PSOE.

9. Aquesta marginació li barra el pas fins i tot com a assignatura als centres privats d'elit, cosa que va, per descomptat, en contra de la llei (LUEV), que no aplica el PP.

d'un conflicte de classes per motiu lingüístic ja que la interrupció de la transmissió intergeneracional s'ha desclatat en haver-se generalitzat a tota la població. El conflicte social que subjau al conflicte lingüístic ha de respondre a altres motivacions.

«El policentrisme normatiu: una nova conjuntura estandarditzadora per a la llengua catalana?» és el tercer dels treballs del recull de Pradilla i, a parer de Pitarch (i nostre també), és l'aportació més destacable del conjunt. Se centra en la intrmissió que ha suposat per al procés de planificació del corpus al País Valencià la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL). Pradilla, de la mà de la bibliografia especialitzada, assaja una tipologia amb els diferents tipus de codificació del català que s'han posat en circulació per a ús dels valencians (p. 123-126). En principi, el nostre autor destria entre dos grans models classificatoris, el de la *codificació endonormativa* i el de la *codificació exonormativa*, els quals es subdividixen, al seu torn, en altres dos subtipus. Presentarem els quatre tipus resultants intentant enriquir-los amb una exemplificació més abundant que la que fa servir el nostre autor, cosa que ens portarà a dissentir d'ell en alguns punts:¹⁰

a) *La codificació endonormativa integracionista*. Es tracta d'adoptar sense cap mena d'adaptació la normativa aplicada a l'àrea major de l'idioma (Catalunya). És la que s'ha derivat de la pràctica escriptora de Joan Fuster, que va fer seua la morfologia verbal del català central sense més: *pense, pensi, pateixi*, etc. El va seguir un sector important de la generació de poetes dels 70 com també bona part dels lingüistes de la Universitat de València.

b) *La codificació endonormativa autònoma*. Hom fa una adaptació de la varietat ja codificada. Podem considerar-la iniciada amb les *Normes de Castelló* (1932) i completada amb la *Gramàtica Valenciana* de Sanchis Guarner (1950), la qual obria significativament les seues pàgines amb el famós suggeriment de Fabra quan va dir que els valencians emprendre pel seu compte la codificació descastellanitzadora del valencià mirant d'acostar-lo a la llengua dels clàssics (1920). En concret, Sanchis Guarner proposava, a més de les formes valencianes *pense* (1ª persona d'indicatiu i subjuntiu) i *patisca*, les formes incoatives en *-ix* i els demostratius no reforçats *est(e)*, *eix(e)*. Aquest model experimentarà una aproximació a la codificació integracionista quan, tot mantenint les formes valencianes de present d'indicatiu i subjuntiu, en els incoatius recorre a les desinències en *-eix* i triarà com a normatius els demostratius reforçats *aquest/aqueix*. Hem d'inscriure en aquest model la *Guia d'usos lingüístics* (2002) de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV),¹¹ l'organisme que, en principi, estava destinat a rebre l'autoritat lingüística normativa del País Valencià des de la Generalitat Valenciana. Pradilla situa dins la codificació integracionista (a) tots els exemples que acabem de veure en aquest apartat i col·loca dins la codificació autònoma (b) l'AVL.

c) *Codificació exonormativa autònoma*. Sense preocupació per acostar-se o no a la codificació ja feta, hom n'inicia una de nova. Per a Pradilla, l'AVL s'adreça cap a aquest tipus de codificació.

d) *Codificació exonormativa heterònoma*. Hom cerca de fer una codificació diferenciada per tal d'apartar-se de l'àrea major de l'idioma. Aquest tipus es veu representat per les diferents propostes secessionistes.

Finalment, «L'establiment de la comunitat (socio)lingüística catalana. Un repte en el marc de la globalització» és l'estudi que tanca el llibre de Pradilla i l'únic que se n'ix del marc estrictament valencià i sociolingüístic delimitat pel títol del volum. L'autor, després de fer una mica d'història, constata que els Països Catalans són una entelèquia que no s'ha assumit majoritàriament ni a Catalunya. La fragmentació político-administrativa i de l'espai comunicatiu constitueixen obstacles seriosos perquè la llengua catalana s'assegure una comunitat cohesionada. Pradilla conclou confiant

10. Ho farem amb l'ajut del treball de Josep LACREU (2002): «Els models de llengua del valencià». E. CASANOVA *et al.* (eds.): *Estudis del valencià d'ara*. València: Denes, p. 241-251.

11. INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA (2002): *Guia d'usos lingüístics. Aspectes gramaticals*. Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.

en la consolidació, com a mínim, d'un mercat cultural únic al qual podran ajudar iniciatives com la xarxa universitària Lluís Vives o l'Institut Ramon Llull, dedicat a la promoció exterior de la llengua catalana. S'hi oposen, però, com a forces disgregadores de la unitat del català, el nacionalisme pancastellanista de la dreta espanyola i la presència de l'AVL.

Brauli MONTROYA ABAT
Universitat d'Alacant